

Raadsinformatiebrief

Onderwerp	: Dagelijkse uitvoeringspraktijk fraudecontrole binnen het domein van Beschermd Wonen Wmo
Aanleiding	: Toezegging wethouder De Deugd tijdens commissievergadering 19 september 2023
Datum	: 13 februari 2024
Portefeuillehouder	: Margreet de Deugd
Schrijver	: Wilfred Boele

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 3 augustus 2023 zijn er door de fractie van de PvdA verschillende vragen ingediend over hoofdstuk 7 van de verordening beschermd wonen en opvang gemeente Ablasserdam 2021 (zie bijlage). In hoofdstuk 7 staat een artikel over fraudepreventie en een artikel over controle. Uit de gestelde vragen sprak de zorg dat de bepalingen voedingsbodem kunnen zijn voor een vorm van fraudecontrole die gelijkenissen vertoont met de toeslagenaffaire.

De vragen zijn beantwoord in een RIB (datum: 29 augustus 2023) die is behandeld in de commissievergadering bestuur en samenleving die plaatsvond op 19 september 2023. In de RIB gaven we aan dat we het net als de vragensteller belangrijk vinden om alert te zijn waar het fraudecontrole betreft. We gaven tevens aan dat we het vooralsnog niet nodig achten om de betreffende bepalingen in de verordening aan te passen. We noemden een aantal argumenten, en wel de volgende: de bepalingen zijn zoals het zich laat aanzien niet in strijd met het recht; het hanteren van risicoprofielen gebeurt ook door andere instanties; het hanteren van risicoprofielen is alleen een probleem indien deze niet juist worden toegepast; de betreffende beleidsregels (welke veel invloed hebben op het dagelijks handelen van de toezichthouders) bevatten geen nadere bepalingen die zouden kunnen leiden tot het veronderstelde risico.

Ook noteerden we in de brief dat voor de zekerheid aan de centrumgemeente de vraag is gesteld hoe fraudecontrole in het domein van beschermd wonen en opvang in de praktijk plaatsvindt. Tijdens de vergadering op 19 september dit jaar vertelde wethouder De Deugd over die actuele praktijk. Ze maakte duidelijk dat de fraudecontrole in het regionale domein van beschermd wonen en opvang wezenlijk anders is dan de fraudecontrole die werd toegepast bij de kinderopvangtoeslag. Verder deed ze de toezegging ook nog schriftelijk de verschillen onder de aandacht te brengen. Dat gebeurt in deze brief: we besteden aandacht aan vijf belangrijke verschillen. Voor de totstandkoming van de inhoud is input gegeven door een toezichthouder Wmo en door een beleidsmedewerker Wmo met kennis van de materie. Verder is gebruik gemaakt van het rapport Ongekend onrecht, dat in 2020 is opgeleverd door de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (PoK).

We hebben uiteindelijk een flinke tijd gewacht met het sturen van deze RIB. De reden is dat we u ook willen informeren over wat onze inspanningen tot het aanpassen van de fraudebepalingen in de verordening hebben opgeleverd. Op het resultaat van die inspanningen gaan we aan het einde van deze brief in.

Verschil 1: bijna geen fraudeonderzoek

In tegenstelling tot wat er gebeurde bij de kinderopvangtoeslag vindt er in het regionale domein van beschermd wonen en opvang nauwelijks *fraude*onderzoek plaats, ofwel onderzoek dat beoogt vast te

stellen of er sprake is van "opzettelijke misleiding om onrechtmatig voordeel te verkrijgen"¹. Meer concreet: in de afgelopen jaren heeft er in het domein beschermd wonen één onderzoek naar fraude plaatsgevonden. De verdachte was hierbij niet een burger, maar een zorgaanbieder.

Wat wel wordt getoetst is of aanbieders rechtmatig en doelmatig handelen, en of ze voldoende kwaliteit leveren. Dit gebeurt door toezichthouders die ook actief toezicht houden op andere onderdelen van de Wmo.

Verschil 2: toezicht op zorgaanbieders

Een volgend belangrijk verschil is dat er door de toezichthouders geen actief toezicht wordt gehouden op burgers; zoals al blijkt uit bovenstaande wordt er onderzoek gedaan onder zorgaanbieders.

Dat er geen actief toezicht wordt gehouden op burgers hangt samen met de prikkel tot frauderen als burger. Deze is binnen het domein van beschermd wonen en opvang veel kleiner dan bij kinderopvangtoeslag. Zo gaat het bij beschermd wonen om het verkrijgen en behouden van bepaalde zorg, terwijl het bij kinderopvangtoeslag gaat om geldelijke middelen die de burger ontvangt. Ook zijn de controleurs zich ervan bewust dat mensen die in aanmerking komen voor beschermd wonen en opvang als kwetsbaar aangemerkt kunnen worden.

Verschil 3: zorgvuldigheid bij vaststellen fraude

Bij het bestrijden van fraude met betrekking tot de kinderopvangtoeslag werd geen zorgvuldigheid betracht bij het bepalen of er werkelijk sprake is van fraude. Er was sprake van een vooringenomen wijze van controleren, waarbij onschuldige ouders aan intensieve controles bloot kwamen te staan. De kans op het vinden van een onvolkomenheid was bovendien groot. De kinderopvangtoeslag kent namelijk veel voorwaarden en de hoogte is afhankelijk van veel variabelen (PoK, 2020: p.20, 22).

Binnen het domein van beschermd wonen en opvang wordt er daarentegen zorgvuldigheid betracht bij het beantwoorden van de vraag of er sprake is van fraude. Zo vindt er alleen fraudeonderzoek plaats indien er signalen zijn binnengekomen die duiden op mogelijke fraude. Vervolgens wordt zorgvuldig bekeken of er ook werkelijk sprake is van fraude. De zorgvuldigheid die wordt toegepast houdt verband met het feit dat er in de Wmo (art. 2.4.1) is vastgelegd dat er een dubbele opzet moet worden aangetoond/bewezen.

Verschil 4: maatwerksanctionering

Bij de kinderopvangtoeslagenaffaire werd er qua sanctionering een zogenaamde alles of niets benadering gehanteerd. Deze werkwijze was gebaseerd op interne regels die *niet* rechtstreeks uit de wet volgen (PoK, 2020: p.20-21).

De alles of niets benadering betekent dat als er onvolkomenheden werden vastgesteld (bijvoorbeeld een niet of niet volledig betaalde eigen bijdrage of het ontbreken van een handtekening) de toeslag voor het gehele jaar bij de ouders werd teruggevorderd (PoK, 2020: p.20). Dat bracht gedupeerden in grote problemen want het geld was over het algemeen al volledig gebruikt om de kinderopvang te betalen. Omdat de hoogte van de toeslag afhankelijk is van het inkomen, kwamen de hoogste invorderingen over het algemeen nog eens terecht bij de ouders met de laagste inkomens (PoK, 2020: p.20).

De sanctionering van zorgaanbieders in het domein van beschermd wonen en opvang gebeurt daarentegen volgens de principes proportionaliteit, subsidiariteit en doeltreffendheid. Daarbij wordt ook gekeken naar de cliënten van de betreffende zorgaanbieder.

Verschil 5: goed functionerend loket

¹ Bron: <https://www.om.nl/onderwerpen/fraude#:~:text=Fraude%20is%20'opzettelijke%20misleiding%20om,Vastgoedfraude.>

Bij de kinderopvangtoeslag werden klachten van ouders over een onjuist besluit niet snel en onafhankelijk opgepakt (PoK, 2020: 23). Klachten over besluiten door de toezichhouders Wmo worden daarentegen vlot en zorgvuldig opgepakt.

Aanpassing van de bepaling in de verordening

Toen tijdens de betreffende commissievergadering bleek dat er geen zorgen zijn over de praktijk, merkte de heer Van Krimpen op dat het desondanks nog steeds wenselijk is om de bepalingen in de verordening aan te passen. Wij delen bij nader inzien dit standpunt, en we hebben ons ingespannen om die verandering voor elkaar te krijgen. Andere Drechtstedengemeenten vinden nu ook dat het wenselijk is dat de betreffende artikelen worden aangepast.

Later dit jaar zal er een voorstel komen om de betreffende verordening op een ander punt te wijzigen. Wij doen ons best ervoor te zorgen dat er dan ook een aangepast voorstel voor de tekst van hoofdstuk 7 wordt voorgelegd. Het zal gaan om een formulering die veel meer is afgestemd op de in deze brief geschetste praktijk.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

de secretaris
S. van Heeren

de burgemeester
J.W. Boersma